

ARGENTIINAN JA PARAGUAYN SUOMALAISSIIRTOKUNNAT

”Jo vuosia ovat olleet tunnettuja ne vaikeudet, joissa suomalaiset siirtolaiset elävät Argentiinan ja Paraguayn viidakkoseuduilla. Vaikka heidän ahdinkonsa on ollut tunnettu, täällä olevilla toisilla parempiosaisilla suomalaisilla ja Buenos Airesissa toimivalla merimieskirkolla ei ole ollut mahdollisuutta luoda mitään pysyvämpää avustusjärjestelmää ...”

Näillä sanoilla Buenos Airesin suom. merimieskirkolta 22.10.1972 perustettu suomalaisten yhteinen Sosiaalityön toimikunta otti yhteyttä Suurlähetystön kautta Suomen viranomaisiin virallisen valtion taholta järjestettävän avustuksen aikaansaamiseksi. Esityksen pohjana on kenttätutkimus Suomen kansalaisuuden omaavien siirtolaisten sosiaalisesta asemasta. Esityksen liitteenä on mm. maisteri Olavi Lähteenmäen muistio Argentiinan ja Paraguayn suomalaissiirtokuntien historiasta.

ILKKA PÄRSSINEN
Pastori | Suomen Merimieslähetykseura

Artikkeli julkaistu Siirtolaisuus-Migration lehdessä 1/1974

Kuva: Copilot Designer.

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -käyttöluvalla.
Tarkastele käyttöluopaa osoitteessa: <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Historiallisia haaveita

Vuodesta 1906 lähtien on Argentiinaan saapunut Suomesta useita eri siirtolaisaaltoja, yhteensä useita satoja henkilöitä. Alan erikoistuntija, Etelä-Amerikan suomalaissiirtolaista tutkiva maisteri Lähteenmäki on selvitetty lähtöön johtaneita syitä ja toteaa mm. Uuden Suomen etsinnän sortokaudella sekä siirtolaispropagandan vaikuttaneen Colonia Finlandesin syntyyn Argentiinan koillisen Misiones-provinssin alueella. Ensimmäinen vaihe vuodesta 1906 ensimmäiseen maailmansotaan koettiin hyvin hankalana ja suurin joukoin siirtolaisia palasi takaisin – osa menehtyi viidakko-oloissa. 1920-luvulla syrjäinen siirtokunta sai uutta elinvoimaa nimenomaan itäsuomalaisesta maanviljelijäväestöstä. 30-luvulle tultaessa siirtolaisperheet kasvoivat Misionesissa ja Colonia Finlandesassa eli kukoistuskauttaan. 1940-luvulla ja edelleen tämä siirtokunta on hajoamisprosessissaan, kun uutta siirtolaisuutta Suomesta ei juuri ole ja Misionesin suomalaiset hakeutuvat muualle. ”Siirtokunta elää tässä vaiheessa häviönsä partaalla. Jo muuttuneen ikärakenteenkin takia monet siirtolaiselämän ongelmat ovat samalla kärjistyneet.” (Lähteenmäki)

Misionesin siirtolaisuuden lieveilmiönä syntyi Paraguayn puolelle parempien maaoloien etsinnän tuloksena pieni suomalaisyhteisö. Tämä 1920-luvulla alkanut vain muutamia kymmeniä perheitä koskenut liike lakkasi pian ja siirtokunnan kasvu tyrehtyi 1930-luvulle tultaessa.

Olavi Lähteenmäki toteaa Argentiinan ja Paraguayn siirtolaisuuden joutuneen alusta asti suuriin vaikeuksiin olosuhteiden pakosta. Sopeutuminen näihin oloihin on merkinnyt suomalaisille haaveiden romuttumista. Lähteenmäki kirjoittaa muistiossaan sosiaalityön toimikunnalle: ”Näihin maihin muuttaneet suomalaiset ovat toimineet eräänlaisina tunnustelijoina. He ovat joutuneet toimimaan pioneereina syrjäisillä seuduilla hyvin vaikeissa oloissa ja kohtaamaan ympäristön erilaisuuden vuoksi suurempia sopeutumisvaikeuksia kuin esimerkiksi Pohjois-Amerikkaan menneet siirtolaiset. Etelä-Amerikan maille luonteenomainen kehityksen epävakaisuus ja sosiaalinen turvattomuus sekä maatalouspolitiikan monet haaksirikot ovat saattaneet pääasiassa pienviljelijöinä toimineet suomalaissiirtolaiset ahdinkotilaan samaan aikaan kuin kehitys Suomessa on johtanut yhä suurempaan hyvinvointiin ja sosiaaliseen turvallisuuteen. Enemmistö heistä on edelleen Suomen kansalaisia.”

Suomalaiset siirtolaisryhmät tänään

Misionesissa, vanhassa ’Colonia Finlandesassa’ asuu enää toistakymmentä perhettä suomalaisia

tai heidän jälkeläisiään. He elävät pienviljelijöinä, peltotyöläisinä, karjanhoidolla, vain ”mökkiläisinä” vanhuksina tai sairaina tilapäisten töiden ja avustusten turvin. Suomen kansalaiset ovat etupäässä vanhuksia ja nykyisin enää hyvin heikosti raskaaseen työhönsä kykeneviä. Aivan tavallista kuitenkin on viime päiviin asti ollut, että 70 tai jopa 80 ikävuotta ylittäneiden on tehtävä täysiä työpäiviä, vieläpä mitä raskaimmissa toimissa kuten kuokinnassa, istutuksessa, karjan hoidossa ja erilaisissa päivätöissä.

Alueella ja sen läheisyydessä on kolme kyläkauppaa suomalaisten hallussa eikä näiden pitäjien elämä ole nähtävästi yhtä kovaa kuin pienviljelijäin. Edelleen Oberan kaupungissa, n. 24 km Misionesin sisäosiin päin Colonia Finlandesasta, asuu sinne muuttanutta suomalaisväestöä, osa kohtalaisesti paremmassa sosiaalisessa asemassa, osa kuitenkin vanhuuden ja heikkouden vuoksi vaikeaan asemaan joutuneita.

Parana-joen toisella puolella Paraguayssa, linnuntietä vain muutaman kymmenen kilometrin päässä Colonia Finlandesasta, on jäljellä pieni kiinteä suomalaisyhteisö. Kuudessa taloudessa, jotka ovat naapuruksina, elää kymmenkunta Suomen kansalaista. Heillä on korkea keski-ikä, nyt jo noin 75 vuotta. Tämän Alborada-nimisen siirtokunnan jäsenillä on havaittavissa yleensä uskonnollista pohjaa olevaa idealistista elämäntavotusta. Vegetarianismia esiintyy. Vanhukset ovat hyvin vireitä henkisesti, useat myös hämmästyttävän hyvissä ruumiinvoimissa korkean iän ja valkuaisainepitoisen ravinnon puutteen huomioon ottaen. Sosiaaliset vaikeudet, silloin kun niitä esim. sairauden, suurperheisyyden, kadosta johtuvan varattomuuden tms. takia ilmenee, pääsevät hyvin voimakkaasti kärjistymään tässä maassa, joka ei tunne eläkejärjestelmää muiden kuin valtionvirkamiesten kohdalla eikä ole kehittynyt sosiaaliturvajärjestelmää.

Näiden kahden pohjoisen viidakkoalueen kiinteäsiirtokunnan lisäksi elää Argentiinassa hajallaan suomalaissiirtolaisia, joiden sosiaalinen asema tänään vaihtelee hyvin voimakkaasti. Kuitenkin myös tässä ryhmässä on havaittavissa selvästi eräs osa, joka on joutunut vanhuuden, sairauden ja eristäytyneisyyden tuottamaan ahdinkoon. Sosiaalinen hätätila on tullut myös varsin monien Misionesista paremmille alueille siirtyneiden suomalaisten osaksi. Kuitenkin useimmissa tapauksissa hakeutuminen ajoissa parempiin oloihin on merkinnyt suomalaisperheelle myönteistä ratkaisua. Tässä yhteydessä voidaan todeta nimenomaan Misionesin ja Paraguayn siirtokuntien asujaimista, että sinne jääneet ovat eri sosiaalisten ongelmien sitomina juurtuneet maillensa. Kykenevät ovat hakeutuneet parempaan osaan eivätkä jäljelle jääneet suinkaan ole ”saamattomuuttaan” jääneet

siirtokuntia päivystämään. Eri puolille Argentiinaa Misionesista siirtyneistä tai Suomesta suoraan tul-leista keskuksista ovat tärkeimmät Buenos Aires esikaupunkineen ja Zárateen kaupunki Paraná-joen suiston varrella lähellä Buenos Airesia.

Paraná suiston suomalaiset toimivat viime vuosikymmenelle asti metsänviljelijöinä ja tämä siirtokunta käsitti kymmeniä jäseniä. Nyt jäljel-lä oleva parinkymmenen hengen siirtokunta on etupäässä kaupunkiin muuttanutta, metsänvilje-lyksestä muihin elinkeinoihin hakeutunutta. Tällä suomalaisasukseilla on yli kahden vuosikymme-nen traditio omasta kansallisesta yhteydenpidosta esim. kirkollisten ja kansallisten juhlien järjestelyil-lä. Buenos Airesin suurkaupungin suomalaisasut-us hajanaista ja sosiaalisesti hyvin epäyhtenäistä. Suurlähetystön ja merimieskirkon tilaisuudet ko-koavat kuitenkin tämän yli satapäisen suomalais-joukon muutamia kertoja vuodessa.

Miksi kurjistuminen?

Maisteri Olavi Lähtenmäki toteaa siirtolaishisto-riassaan suomalaisten joutuneen hyvin erikois-laatuisiin oloihin ilmaston, maaperän ja tapojen suhteen. Lisäksi edellä mainitut Etelä-Amerikalle ominaiset epävakaisuustekijät ovat kautta vuosi-kymmenien olleet vastuksina.

Varsinainen romahdus nimenomaan Misio-nesin suomalaissiirtokunnan taloudessa tapahtui 1960-luvun lopulla, kun yerba-maten, erään vih-reän teekasvin, Colonia Finlandesin pääviljelys-lajin tuotantoa rajoitettiin Argentiinassa drastisin toimenpitein: pienviljelijät saivat yllättäen leikkuu-kiellon v. 1967. Seuraavina vuosina säilyi osittainen leikkuukiello. Syyksi ilmoitettiin ylituotanto. Yleinen käsitys on, että Paraguayasta tuotettiin kaiken aikaa yerbaa. Pienviljelijöille ei korvattu satomenetyk-siä ja taloudellinen romahdus oli lähes totaalinen useiden perheiden kohdalla. Kun tuottajahinnat muutoinkin ovat alhaiset ja kun maksut korottomi-na kiihkeän inflaation maassa viipyvät jopa vuosia, ovat pienviljelijäin lopulta saamat maksut almujen luokkaa. Tämä pääviljelyskasvin menetys (käytän-nössä viljelijät eivät voineet puhdistaa vuosikas-vaimia yerbapensaista, jotka kasvoivat piloille tai joutuivat rikkaruohojen tukahduttamiksi) yritettiin korvata nopeakasvuisilla tuotteilla kuten tupakalla, banaanilla ja maissilla. Kun tähän tilanteeseen tu-lee vanhuus, yksinäisyys ja sairaudet, on ahdistus ilmeinen.

Tuottajahinnan ja kuluttajahinnan huikea ero kertoo taloustyyppin struktuurissa olevista epä-kohdista. Hyvin tiukasti rakentuneet suomalaisten koskaan tavoittamattomat välikäsiportaot kontrol-loivat markkinoita. Omien tuotteiden saattaminen

kolonian ulkopuolelle on ollut jokseenkin mah-dotonta. Klassillinen esimerkki on ollut vuokratun kuorma-auton kääntäminen poliisikontrollista ta-kaisin Misionesiin. Suomalaiset yrittivät viedä tuot-teitaan Buenos Airesin tukkumyyntiin. "Ette kuulu ammattikuntaan", oli viranomaisen lausunto. Toi-sella kerralla oli yritetty kuljetusta valtion rautatiellä. Vaunu ei tullut perille. Se löytyi myöhemmin sivuraiteelta Corrientesin provinssin tasangoilla. Suomalaisten työpanos on ollut pääasiallisesti raskaassa ruumiillisessa työssä pienviljelyksen tuo-tantovaiheessa. Juuri tällaista "karkeaa", raskasta ja ruumiillista työtä ei latinalaisissa maissa ole ar-vostettu ja kun kauppa – hyvinvoinnin varsinainen lähde näissä maissa – ei ole pienelle suomalais-joukolla varsinaisesti auennut, on jääty alunperin heikkoon asemaan.

Suomalaisten suhtautuminen ympäristöönsä on luonnollisesti ollut ratkaisemassa jotain niistä kohtaloista, joihin vähitellen on ajaututtu. Para-guay ja Argentiina, siellä etenkin Misionesin Pro-vinssi, ovat todellisia siirtolaiskenttiä. Kymmenet eri kansalliset ryhmät ovat etsineet asemaansa. Suomalaiset ovat osoittautuneet jähmeästi akli-matisoituviksi latinalaiseen ympäristöönsä. Argen-tiinassa ja jonkin verran myös Paraguayssa kuulee varsinkin vaikeuksiin joutuneiden vanhusten kom-menteissa "tämänmaalaisiin" melkoisen annok-sen epäilevyyttä. Aidosti suomalainen on harvoin kyennyt omaksumaan aidosti argentiinalaisen otteen elämäänsä. Jotain vaikutusta tässä kehi-tyksessä lienee myös siinä kansallisuustunnos-sa, joka jo ennen suomalaisten tuloa oli noussut "aito-argentiinalaisten" keskuuteen – siirtolaisten jälkeläisiä hekin. Mainittakoon erillisenä havainto-na "että etelä-Brasilian suomalaisten keskuudessa ympäristön alkuasukkaat koetaan myönteisesti ja hyvinä, ystävällisinä naapureina. Meneillään ole-vat tutkimukset selvittänevät, onko näillä tekijöillä sanottavansa Brasilian suomalaisten parempaan osaan siirtokuntina.

Argentiinan viime aikoina kohentuva sosiaa-lilainsäädäntö on antanut valoisempia näköaloja. Paraguayssa ei tällä kohdin ole näkyvissä positiivisia muutoksia.

Avustustoimet

Buenos Airesin suomalaisen merimieskirkon kaut-ta – yli 500 km:n automatkan päässä Misionesista on parinkymmenen vuoden ajan avustettu vaa-tekeräysten tuloksilla, lehti- ja kirjatoimituksilla, kirkollisilla palveluksilla ja kotikäynneillä näitä suo-malaisia. Tämä yhteydenpito on kuitenkin rajoittu-nut harvoin merimiespappien matkoihin, niistä useimmat kesälomia.

Kuva: Adobestock.

Vuodesta 1970 lähtien, kun maisteri Olavi Lähtenmäki lähti keräämään aineistoa siirtolais-tutkimustaan varten ja kun toimittaja Erkki Nu-oral teki Suomen televisiolle filmiä "Unohdetut suomalaiset", ovat nämä siirtolaisryhmät päässeet kirkkaampaan valokeilaan. Lisäksi Kerstin Hanfin uutisluontoinen tv-reportaasi "Pettymysten para-tiisi" vuonna 1973 on lopullisesti tuonut nämä suo-malaiset entisen kotimaan tietoisuuteen.

Alussa mainitun Sosiaalityön toimikunnan pe-rustaminen 1972 merkitsi avustustoimen pe-rustamista. Valtiolta haetaan pysyvistä ratkaisua lainsäädän-töteitse, toisaalta humanitaarisilta organisaatioilta ja eri kansalaise-ryyksin on hankittu vapaaehtoista "ensiapua". Viimeksimainitut toimet ovat vuoden 1974 alusta käynnistäneet avustusjärjestelmän, jolla pyritään vai-keimmassa asemassa olevia tapauksia auttamaan siihen asti, kun valtiollinen, pitkäaikainen apu saapuisi. Yhteensä Smk 76 180,50 oli saatu kerätyksi lokakuulle 1974 mennessä. Alkuperäisjärjestöt olivat Suomen Merimieslähetysseura, Kirkon Ulkomaanapu, Sä-vellahja, Suomi-Seura ja Suomen Punainen Risti, joka viimeksi mainittu toimii Suomessa keräysten tiiltäjänä ja edelleen toimittajana Ulkoministeri-ön kautta Buenos Airesin Suomen Suurlähetystön erityistilille. Sieltä varat käytetään suoraan avus-tustoimintaan Sosiaalityöntoimikunnan päätöksin. Tehdyn kenttätutkimuksen, viidakkoseudulle teh-dyn perusteellisen tutustumismatkan, merimies-kirkon seurakuntatutemuksen ja projektin yh-teydessä nimitetyn Misionesin konsulin raporttien perusteella tehdään avustuspäätökset, jotka sisäl-tävät sekä kuukausittain maksettavia keskimää-rin 200 markan avustuksia, että muita tapauksen erityisluonteesta johtuvia avustustoimia. Tällaisia ovat olleet mm. lääkintä, muonitus kotiin, vuode-ja vuodevaatehankinnat, hoitomaksut jne.

Pysyvaisen avun turvaamiseksi otti Suo-mi-Seura tehtäväkseen valmistaa ehdotuksen laiki, joka tekisi mahdolliseksi, että suomalaiset siir-tolaiset voisivat tietyin edellytyksin saada entisestä kotimaastaan kansaneläkettä. Ehdotus on jätetty siirtolaisasiain neuvottelukunnan kautta valtio-neuvostolle. Suomalaisen yhteiskunnan yksityis-ten jäsenten reaktiot näiden vaikeaan asemaan jääneiden siirtolaisten asian tultua esiin ovat olleet vastuuta tunnustavia. Nyt odotetaan valtiovallan puheenvuoroa ja siis pysyvistä ratkaisua. Vain lainsäädännöllinen ratkaisu – taloudellisesti tuskin raskas – olisi tyydyttävä vastaus tähän todella kipe-rään kysymykseen yhteiskunnallemme.